

Scriptura. — Duo ergo in hoc puncto dicenda videntur: primum est, ignem cruciare spiritus malos, vere, ac realiter, ac proinde per aliquam actionem realem, id est, per veram efficientiam realem abstrahendo nunc ab intentionali, vel physica actione: in hac assertionem convenire videntur fere omnes citati, et citandi; et persuadetur satis efficaciter testimoniis Scripturæ et Patrum allegatis præcedenti capite; et præsertim expendi potest illud Lucæ 16: *Quia crucior in hac flamma*; nam si illa sunt verba historica, satis significant ignem ipsum cruciare animam separatam, et consequenter etiam dæmonem. Si vero sunt verba parabolæ, ut parabola habeat fundamentum, etiam supponunt spiritum cruciari vere ab igne. Idem sumitur ex illo Matth. 23: *Ite in ignem æternum qui paratus est diabolo*, etc. Non enim paratus est nisi ut torqueat; unde subjungitur: *Ibunt hi in supplicium æternum*, et Matt. 3, dixit idem Dominus, *Paleas autem, id est, reprobos, comburet igni inextinguibili*, et 2, *Thessalon. 1*, ait Paulus, *In flamma ignis dantis vindictam, iis, qui non noverunt Deum*. Apoc. 14: *Cruciabitur igne et sulphure*, etc.; et idem satis significatur in locis supra citatis Judith 16, Isai. 66, Ecclesiast. 7, et facit illud Psalm. 10: *Pluet super illos laqueos ignis, sulphur, et spiritus procellarum pars calicis eorum*.

18. *Item ex Patribus.* — Deinde ex Patribus Cyprianus vocat illum *flammam cruciantem, cremantem*, etc., Cyrillus vocat *urentem et non lucentem*: Gregorius quod *ille ignis exurit*, et eundem, *concremantem, et non lucentem vocat*, l. 9 Moral., c. 46, alias 38, et Augustinus 21, de Civit., c. 40, dixit, *spiritus cruciari ab igne miris, sed veris modis*. Non esset autem verus modus, nisi ipse ignis vera et reali actione ageret aliquid in damnatos, quo illos affligeret, et ideo addit, *spiritus accipere ab igne pœnam*; ergo intelligit ignem dare, seu efficere illam. Ambrosius item, *Ignem, et incendium, dicit, fore perpetuum*; atque eodem modo confirmant hanc veritatem, reliqua, quæ ex Isidoro, Prospero, Innocentio III, et Hugone Eteriano adduximus; quibus addi possunt Irenæus, lib. 5, capit. 27, Cyrillus Hierosolymitanus, Catech. 8, Chrysostomus, epist. 5, ad Theodorum lapsus, Augustinus, serm. 181, de Temp., qui nunc est in Appendice 59, capit. 48, ubi habet illa verba notanda, *Hujus pœnæ et ignis illius potentiam, nulla vox exponere, nullus poterit sermo explanare*. Fulgentius, de Fide ad Petrum, cap. 3, dicit: *Peccatores interminatilia gehennæ*

sustinere supplicia, ubi diabolus cum Angelis suis in æternum arsurus est, et Laurentius Justinianus, lib. de Casto connub., cap. 16, non longe a principio, de inferno loquens sic scribit: *Ignis est ibi corporeus, inextinguibilis, carens necessitate fomenti materialis, divina tamen virtute corpora concremans, spiritus non calefaciens, sed crucians*; et Rupertus, lib. 3, de Trinitate, in Genes., cap. 33, in fine: *Spiritibus malignis, inquit, ignem corporeum pœnalem esse non negamus*.

19. *Tandem ex ratione divinæ ordinationis.* — Ratio autem hujus veritatis non est alia, nisi ordo divinæ Justitiæ, quam nobis sufficienter revelavit per Scripturam, et sanctos Patres. Non enim frustra illum ignem corporeum præparavit in gehenna, sed ad vindictam melafactorum, sive Angelorum, sive hominum: at non potest intelligi vera pœna, et afflictio ab illo igne procedens, nisi per veram aliquam realem actionem ad illam concurrat: ut ex dicendis magis constabit. Item supra ostensum est, duplicem esse damnatorum pœnam, videlicet, damni, et sensus, quæ in hoc potissime differunt, quod una est ex sola interna apprehensione boni amissi, alia ex immissione alicujus mali, ab aliquo extrinseco agente, hæc autem principaliter, et quasi essentialiter est pœna ignis, quia non creditur esse immediate a Deo, nec est aliud agens, cui ita possint secundum Scripturas illa pœna tribui, sicut ignis; ergo talis pœna est per efficientiam ignis.

20. *Assertio secunda vera illa actio ignis non est solum intentionalis, sed physica, et materialis.* — Secundum dictum est, ignem non solum affligere damnatos spiritus per actionem intentionalem, sed maxime, per actionem quasi materialem, et physicam. In hac assertionem non nego ignis actionem intentionalem, sive per concursum effectivum ad apprehensionem intellectus, vel etiam ad ipsam tristitiam, et formalem dolorem voluntatis. Hæc enim efficientia ignis, media divina elevatione, et virtute non repugnat, dummodo non excludatur ab actibus vitalibus coefficientia potentiarum, quia in reliqua activitate non est major repugnantia in hoc effectu, quam in quocumque alio, quæ nulla est, ut ostendam; at vero si talis immutatio spiritus per ignem impossibilis non est, etiam non est incredibile ita fieri; quia tota illa necessitas, et coactio pertinet ad illam pœnam, et augmentum ejus, et ideo non immerito credi potest, efficacitatem ignis ad illam extendi: quia et tota illa

pœna tribuitur igni, et ad aliquod ejus augmentum pertinet, quatenus in spirituum damnatorum ignominiam, et majorem confusionem redundat, quod ignis actioni, et coactioni ita subjiciantur.

21. *Ultra actionem intentionis ad physicam ostendam, nitendum, et cur.* — Igitur non negando actionem hanc intentionalem addimus, per illam solam non satis explicari hunc ignis cruciatum, sed necessariam esse aliquam actionem, quasi materialem, seu physicam, et realem in sensu supra explicato, et hanc partem mihi quidem sufficienter probant omnia supra adducta contra superiores sententias. Multumque confirmatur ex testimoniis Patrum adductis: nam censet spiritus ab igne torqueri, et cremari ad instar corporum: unde sicut ignis non torquet corpus, efficiendo immediate sensum doloris, vel speciem intentionalem, quæ est principium illius sensationis, sed efficiendo objectum ejus, ita etiam ignis non torquet spiritus, immediate efficiendo tantum intellectionem aliquam, vel proximum principium ejus, quod est species intentionalis, sed efficiendo aliquid aliud, quod sit veluti objectum illius apprehensionis, et speciei. Quam proportionem in sequenti capite ex proposito declaraturi sumus: nunc ejus necessitas in generali ostendenda, et confirmanda est, ut hanc partem nostræ resolutionis confirmemus.

22. *Ut physica actio probetur, notanda differentia illius ab intentionali.* — Primo ergo notanda est differentia inter hanc actionem quasi naturalem, et priorem intentionalem, quia intentionalis actio ignis, si proxime sit circa actum ipsum intellectionis, vel doloris Angeli, respectu illius non est mera passio, sed est quædam cooperatio ad actionem ejus, quæ actio in se vitalis est; et ideo respectu ipsius Angeli immanens est, licet respectu ignis sit transiens. Si vero illa actio sit tantum productio speciei intelligibilis, in se quidem non erit vitalis actio, ac proinde solum erit actio transiens ab igne in Angelum in quo erit tantum mera receptio, et passio, recipietur tamen immediate in intellectu, et proxime ordinabitur ad constituendum illum in actu primo ad intelligendum; at vero actio altera, quam physicam, et naturalem, seu quasi materialem vocamus, et est actio pure transiens respectu ignis, et pura passio, respectu Angeli, et necessarium non est, ut recipiatur in intellectu, vel voluntate, sed potest recipi immediate in substantia Angeli; quia non ordinatur imme-

diatè ad constituendum intellectum in actu primo, nec ut sit principium proximum alicujus operationis vitalis, sed tantum ad efficiendum, vel disponendum Angelum, secundum aliquem modum ejus naturæ disconvenientem et effectui ejus repugnantem, de qua dispositione, qualis sit capite sequenti videbimus: nunc autem supponimus illam esse possibilem, ut ibi etiam defendemus. Nunc ergo asserimus esse necessariam, ut possit ignis vere, et proprie dæmonem torquere.

23. *Probatur jam physica actionis necessitas, ut demones vere torqueantur.* — Quod in hunc modum probatur, quia in omni dolore necessario intercedere debet sensitio, vel apprehensio aliqua, quæ non sit cognitio ipsiusmet formalis doloris, quia cognitio doloris, cum experimentalis sit ipsiusmet doloris, supponit illum saltem ordine naturæ: illa vero apprehensio, seu cognitio, quæ necessaria dicitur ad dolorem, est aliquo modo causa ejus, ideoque ordine naturæ illum præcedit, ut supra delaratum est; ergo non habet pro objecto ipsummet dolorem, sed doloris objectum, quod prius cognosci debet, ut de illo appetitus vitalis dolere possit: ergo priusquam ex actione ignis dolor in spiritum resultet necesse est, ut præcedat apprehensio objecti doloriferi, quæ debet esse cognitio vera, et rei subsistentis, et existentis, quia nec est apprehensio phantastica, vel tantum imaginaria, ut supra probatum est, nec abstractiva cognitio sufficit, quia dolor est de malo præsentem, et existente, in eo, qui dolet; ergo tale objectum præcedere debet in dæmone, non solum ante dolorem, sed etiam ante cognitionem necessariam ad dolorem: quia objectum cognitionis intuitivæ, et experimentalis præcedit ejusmodi cognitionem, ut constat; at vero hoc objectum doloriferum non præcedit in spiritu, qui ab igne torquetur, ante actionem ignis in ipsum; ergo prima ignis actio in spiritum terminari debet ad objectum doloriferum; ergo esse debet actio physica, et non intentionalis. Antecedens, seu propositio ultimo loco subsumpta, manifesta est: tum quia ante actionem ignis in Angelo nulla dispositio positiva, vel affectio præcedit, quæ ipsi Angelo inhæreat præter substantiam, et potentias ejus, vel habitus, vel actus, quos libere, vel naturaliter exercet: nihil autem horum est objectum hujus doloris, de quo tractamus, extra Angelum vero perfectio positiva, et in ipso privativa solum præcedit privatio gratiæ, et beatitudinis, ac omnium bonorum, quæ ad illam pertinent, quæ quidem objecta sunt tris-

titia, sed non illius doloris, de quo nunc tractamus.

24. *Ipsa ignis antequam agat, non potest esse objectum doloris.*—*Probatur illatio prima.*—Ipsa autem ignis per se spectatus ante omnem actionem in Angelum non est objectum doloriferum, quia ut sic nullum malum infert Angelo: quod si consideretur ut causa nata inferre dolorem, sub ea consideratione poterit esse objectum odii abominationis, et timoris, non vero proprii doloris, quia ut sic nondum apprehenditur, ut inferens aliquid malum, et præterea dolor proprius non est de re extrinseca illativa doloris, sed de intrinseca qualitate, vel dispositione, cujus fuga est dolor; unde ut ignis ille possit apprehendi, ut illativus doloris, supponi necessario debet, ut effectivus illius internæ, seu inhærentis læsionis, vel affectionis, quæ est proprium objectum doloris, et ita probatur prior illatio, quia ante dolorem præcedit cognitio objecti doloriferi, et ante cognitionem præcedit objectum hujusmodi: ergo si illud non est in re ante actionem ignis, necesse est, ut actio ignis a tali objecto incipiat, ita ut ignis ille ad torquendum Angelum incipiat, immittendo in illum aliquid, quod sit objectum proximum et intrinsecum doloris, et ut tale vere possit apprehendi, et sic apprehensum dolorem excitare, et confirmatur; nam in sensibilibus doloribus ita in universum contingit, quod omne agens extrinsecum dolorem inferens id facit, imprimendo, ac faciendo objectum doloris, ut ignis immittit calorem, et gladius dividit carnem, ex qua divisione alteratio aliqua, et qualitas dolorifera consurgit, et sic de aliis: ergo ad eundem modum intelligere debemus, ignem torquere dæmones, et esse causam doloris eorum. Quia non possumus nos spiritualia, nisi ad instar sensibilibus intelligere, et quia eadem ratio, ac necessitas in utrisque invenitur, ut declaratum est. Imo in qualibet alia tristitia spirituali invenimus, objectum ad illam supponi, et non dari causam extrinsecam illius tristitiæ, nisi quæ est causa talis objecti, ut tristitia de peccato commisso supponit ipsum peccatum, et nulla dari potest causa extrinseca, et proxima illius tristitiæ, nisi quæ fuerit causa talis peccati, et idem est de tristitia beatitudinis amissæ, vel carentiæ cujusvis alterius boni. Recte igitur concludimus, ignem non torquere spiritum, nisi efficiendo in illo objectum doloris, seu inde actionem suam inchoando.

25. *Probatur illatio secunda.*—Unde facile probatur altera illatio, nimirum hanc ignis

actionem, vel non esse intentionalem, vel illam non sufficere, nec esse necessariam, sed maxime requiri physicam, seu realem in sensu declarato. Probatur, quia talis actio imprimis est a solo igne extrinseco agente, et ut sic est mere transiens, et respectu Angeli est mera passio, quia ipse non cooperatur ad objectum doloris, sed tantum ad cognitionem ejus, vel dolorem ipsum. Deinde per se loquendo, non est necesse, ut talis actio recipiatur immediate in aliqua potentia Angeli, quia non ordinatur ad efficiendum actum vitalem, vel proximum principium ejus, quod est species, sed ad efficiendum aliquid, quod sit objectum doloris, quod ex se potest esse aliquid in ipsamet substantia Angeli receptum, sicut in dolore sensibili qualitas dolorifera est in carne, licet cognitio ejus sit in cogitativa, verbi gratia, et fuga ejusdem sit in appetitu, et præterea declaratur, quia illa actio ignis non potest esse proxima effectio actus vitalis, sive doloris, sive cognitionis objecti doloriferi: quia objectum hoc est res distincta ab actu cognoscendi, qui est cognitio directa objecti doloris, et non reflexa formaliter in seipsam, aut sui ipsius: unde a fortiori est etiam distincta res ab actu doloris; ergo ex hac parte non est intentionalis actio. Deinde non est actio productiva speciei intentionalis, quia oportet assignare objectum repræsentatum per illam speciem distinctum ab illa: illud autem est ipsum objectum doloris, quod per talem actionem fit; ergo prima ignis actio non potest esse illa intentionalis.

26. *Angeli omnes a principio habuerunt species intentionales ideo quoad hoc actio intentionalis superfluit.*—Imo in hoc amplius animadvertere oportet, frustra fingi novam speciem intentionalem factam ab igne in intellectu Angeli, nisi præcedat aliquid novum, et præternaturale factum in Angelo, virtute ipsius ignis, ad quod repræsentandum talis species necessaria sit; quoniam supponimus, Angelum habere species innatas omnium rerum naturalium extra ipsum existentium: unde verisimillimum est, a principio habuisse omnes Angelos inditas species ignis gehennæ, et ipsius loci inferni, quia, et ignis ille naturalis res est, et infernus pars est hujus universi, et terræ, quæ omnia Angelus naturaliter potuit semper cognoscere; ac proinde si concavitas illius loci inferi, et ignis in illo existens a principio ita fuerunt condita, ab Angelis omnibus potuerunt intuitive per propriam speciem videri. Si vero non statim, sed post aliquod tempus fuerunt sic

disposita; nihilominus potuerunt ab Angelis a principio cognosci abstractivè, seu sub esse possibili, et quando fuerunt facta, potuerunt intuitive videri per eandem speciem innatam, et ideo ex hac parte non indiguerunt dæmones nova specie ab igne inferni impressa, propter ipsum ignem intuendum, nec etiam indiguerunt illa ad aliquid aliud cognoscendum, quod in ipsis esset ante omnem actionem ignis, ut est per se notum; ergo non eguerunt nova specie impressa, nisi fortasse ad cognoscendum aliquid præternaturale in se factum per actionem ignis; ergo talis actio prima non potuit esse intentionalis, ex hoc capite, quod fuerit productio alienius speciei intelligibilis. Recte ergo concludimus esse actionem physicam, et realem in sensu antea explicato.

27. *Contra traditam doctrinam objectiones ex Patribus.*—Contra hanc resolutionem nonnulla ex Patribus, et quædam generales rationes, seu conjecturæ objici solent, quibus breviter satisfacere necessarium est, priusquam in particulari modum illius pœnæ declarem. Primo igitur objiciuntur verba Gregorii, lib. 4 Dialog., cap. 29, dicentis: *Teneri dicimus spiritum per ignem, ut in tormento ignis, videndo, atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur, quod videt, et quia cremari se aspicit, crematur.* In quibus verbis significat non esse aliam actionem cremandi, nisi visionem, ac proinde ignem, vel nullam habere actionem in spiritum, vel non aliam nisi intentionalem. Secundo Augustinus, lib. 12 Genes. ad litt., cap. 32, sic inquit: *Quomodo non sint corporalia, sed similia corporibus, quibus animæ corporibus exuta afficiuntur, seu bene, seu male, cum ipsæ corporibus suis similes sibi met, appareant. Sunt et vera lætitia, et vera molestia facta de substantia spirituali: nam et in somniis magni interest, utrum in lætis, vel in tristibus simus; et infra: Dubitandum, inquit, non est, quod expressiora sint illa, quæ inferna dicuntur, atque ob hoc vehementius sentiantur.* Quibus verbis valde indicat totam pœnam spirituum a corpore separatorum, esse per apprehensionem, et intentionales similitudines. Tertio objici potest Isidorus, lib. primo Sentent., seu de Summo bono, cap. 28, dicens: *Duplex damnatorum pœna est in gehenna, quorum, et mentem urit tristitia, et corpus flamma.* Indicat enim ignem inferni solum habere actionem realem circa corpus, in animam vero solam tristitiam inferre, quæ ad actionem intentionalem pertinet. Quarto, eodem modo videtur distinguere pœnas gehennæ Innocen-

tius III, libr. 3 de Contemptu mundi, cap. 2 et 6, distinguit enim duplicem vermem, et duplicem ignem, corporalem et spiritualementem spiritus; supponit ergo ignem corporalem non habere actionem in spiritum. Denique expressius Hugo de Sancto Victore, in Epist. 2, ad Thessalon., quæst. 3, interrogat, an pœnæ inferni sint tantum spirituales, vel etiam materiales, et respondit, pœnam ignis esse materialem, et in quæst. 4, quærit: *Quomodo talis pœna rem spiritualementem contingat, et respondet fieri posse, ut per eas pœnas puniantur, a quibus non continguntur, velut qui horrorem magnum ex aliquo visu, vel imaginato contrahit, etsi ab illo non contingatur.* Ubi totam hanc pœnam ignis in re spirituali per solam intentionalem actionem declarare videtur.

28. *Notatio pro responsione.*—Ad Gregorium.—Ad Gregorium ut respondeam, adverto, in his Patribus non esse unam, vel aliam sententiam a contextu præcisam, et separatam absolute sumi, sed ut conjunctam aliis, quas in contextu sermonis proferunt, ex quarum connexionem, et singularum sensus, et auctoris menda eruenda est. In illo ergo capite Gregorius sæpius dicit, ignem corporeum spiritum cruciare, et ab illo flammam corpoream in spiritum derivari, illumque affligere; quia vero ignis corporalis non affligit naturaliter, nec inducit dolorem, nisi medio sensu tactus, ideo declarat, illam afflictionem spiritus ab igne non fieri modo sensu tactus, sed per apprehensionem, et visionem intellectualementem, non tamen sine actione aliqua præcedente ordine naturæ illam visionem, quæ dolorem infert, unde prius ait: *Teneri spiritum per ignem dicimus, ut in tormento ignis videndo, et sentiendo patitur,* et adjungit: *Ignem quippe eo ipse patitur, quod videt,* quod non solum intelligit, quia videt ignem ipsum, sed quia videt eum, et actionem ab ipso in se receptam, seu passionem suam ab igne; unde addit, *et quia cremari se aspicit, crematur.* Non solum ergo videt ignem, sed etiam videt se ab igne cremari. Quapropter causalis illa, quia videt se cremari, crematur, intelligenda, vel resolvenda est in istam, quia videt se cremari actione quasi physica, et materiali, crematur vitaliter, id est, affligitur, et dolet, vel accipienda est, non in ordine ad esse, sed ad cognitionem: nam ex eo quod spiritus videt se ab igne cremari, constat vere cremari, licet spiritualiter, quia non videt spiritus, nisi quod vere, et in re ipsa patitur; atque ita subjun-

git: *Sicque fit, ut res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor, ac dolor invisibilis trahitur*; ubi expendere opus est, qualiter ardorem a dolore distinguat, utique tanquam objectum ab actu, seu tanquam passionem, quasi naturalem a passione vitali, et ita concludit: *Colligere ex Evangeliiis possumus, quia incendium anima non solum videndo, sed etiam experiendo patitur.*

29. *Ad Augustinum. — Ad Isidorum. — Ad Innocentium.* — Ad Augustinum respondemus, in illo loco valde obscure loqui, non solum de actione ignis, sed etiam de substantia eius, et de toto loco inferni, quem indicat non esse materialem, sed spirituale; unde divus Thomas, in 4, distinct 44, quæst. 4, art. 2, quæstiunc. 1, ad 2, Augustinus ait ibi procedere, non determinando, sed opinando, id est, inquirendo, et opinabilia proponendo. Addit præterea, vocare locum inferni incorporeum, quia non corporali modo continet spiritus, sed spirituali, quod idem Augustinus in principio illius capituli his verbis significavit, *Cito quidem responderem, animam vel ad corporalia loca non ferri, nisi cum aliquo corpore, vel non localiter ferri*, ut ponderavit sanctus Thomas, quæst. 26, de Verit., artic. 1, ad 4. Sic ergo de actione ignis dicemus, quod licet a corpore sit, non est corporalis, nec percipitur per species corporea, licet per similitudinem corporum apprehendatur, vel certe (prout divus Thomas in posteriori loco dicit) Augustinus assignando varios modos, quibus illa passio potest intelligi, declarat posse esse veram tristitiam, et dolorem, non tantum, a corporibus, sed etiam a similitudinibus corporum, non tamen determinat illo tantum modo pati dæmones, vel animas in inferno. Ad Isidorum respondemus, ibi solum declarare poenas hominis, et quamvis dicat, quod mentem urit tristitia, et corpus flamma, non negat etiam ipsam animam torqueri ab igne, non tantum mediante corpore, sed etiam immediate in seipsa, quamvis anima sola non sentiat corporaliter illam actionem ignis, nec per proprium dolorem sensibilem, sicut sentit corpoream flammam, sed alio modo spirituali, quem sub tristitiæ nomine comprehendit, et eodem modo debet exponi Innocentius III. Quanquam negare non possumus, quin isti Patres poenam hanc, seu passionem puri spiritus ab igne non satis explicuerint, et eodem modo interpretandus est Hugo Victor. Nam cum dicit, spiritum per eum puniri, a quo non contingitur, intelligendus de contactu materiali, et quantitativo; nam con-

tactus virtualis ad actionem physicam, et realem necessarius est.

30. *Objectiones contra eandem doctrinam ex ratione. — Prima obiectio — Contra responsionem quæ obtendi posset instantia prima. — Instantia secunda. — Instantia tertia.* — Secundo principaliter obijciuntur aliquæ rationes, quæ generaliter procedunt contra omnem realem actionem ignis in spiritum, non tantum physicam, seu quali naturalem, sed etiam intentionalem. Una est, quia ignis non potest agere in dæmonem aliquid corporale, quia Angelus non est illius capax, nec aliquid spirituale, quia excedit virtutem ejus, estque omnino improporcionatus ad talem actionem. Respondetur forte cum communi sententia Doctorum, ignem non agere in spiritum virtute propria, sed virtute Dei, ut est instrumentum ejus. Sed contra hoc instatur generalibus argumentis, quæ fieri solent contra hujusmodi elevationem instrumentorum Dei ad agendum ultra virtutem suam naturalem. Primo quia vel illa virtus est aliquid in igne, vel nihil est ab ipso distinctum: si nihil est in igne, per illam virtutem nihil aget ignis, sed aget Deus ad præsentiam ejus. Si vero est aliquid, rursus interrogatur, an spirituale sit, vel corporale: nam virtus, quæ sit qualitas spiritualis, non potest esse in corpore, virtus autem corporea æque improporcionata erit natura sua ad agendum in spiritum, ab ipse ignis. Secundo specialiter hic applicatur illud principium in schola D. Thomæ receptum, quod instrumentum non potest elevari ad agendum supra virtutem suam effectum principalis agentis, nisi habeat actionem aliquam præviā per virtutem suam naturalem: nam ignis nullam actionem connaturalem præviā potest habere in spiritum; ergo nec potest elevari, ut instrumentum Dei ad torquendum illum. Quo argumento etiam in hoc puncto utitur divus Thomas in locis ex 4, et ex quæst. 26, de Veritate supra citatis. Tertio tandem instatur, quia non habet ignis majorem proportionem ad torquendum dæmonem, seu spiritum, quam habeat aqua, vel aliquid aliud corpus; ergo sicut reliqua corpora incapacia sunt hujusmodi actionis, et ideo neque illam habent, nec ad illam assumuntur, ita neque ignis.

31. Sed hæc vel nihil probant, vel nimium. Probarent enim ignem non torquere dæmones vere et realiter, quod nullatenus concedi debet, ut ex Scripturis et Patribus patet; ergo dicendum potius est argumenta illa nihil probare, et mirum est, quomodo aliqui auctores, qui

admittunt aliquod genus actionis realis ignis in spiritus, vel circa apprehensionem, vel circa ipsum dolorem, vel immittendo speciem, vel realiter detinendo spiritus, nihilominus contra alios modos particulares explicandi illam instrumentalem actionem eisdem argumentis utantur. Circa principale igitur argumentum imprimis adverte, nondum esse explicatum, quidnam agat ignis in dæmonem, id enim in capite sequenti inquirendum est. Nunc ergo supponimus, esse aliquid spirituale in spirituali subjecto receptum; et ad argumentum in contrarium bene responsum est, ignem ut instrumentum divinæ virtutis posse ad agendum aliquid spirituale elevari, sicut sacramenta ad efficiendam gratiam elevantur.

32. *Ad primam instantiam.* — Ad primam vero replicam, ommissa opinione Henrici in sequenti capite tractanda, juxta opinionem Capreoli, et aliorum ponentium in sacramentis, et aliis corporeis instrumentis Dei qualitatem spiritualem eis inhærentem, per quam elevantur: idem dicendum esset de igne inferni; sed illam opinionem non probavimus in aliis locis, ubi de his divinis instrumentis ex professo tractavimus, præsertim in 1 et 3 tom., in 3 p. D. Thomæ. Juxta doctrinam ergo in illis locis datam respondemus, illam virtutem, non esse aliquid distinctum ab igne, vel calore ejus, sed esse eundem elevatum a Deo ad suum effectum efficiendum, elevatur autem, non per additionem alicujus entitatis, sed quia Deus uti vult illo secundum potentiam activam obedientialem ejus, præbendo illi specialius auxilium ei non debitum, seu concursum ad agendum secundum illam potentiam, quam habet innatam, et subordinatam absolutæ potentiæ Dei, et hoc modo agere in virtute Dei dantis illi altiorem modum auxilii, quam ex sola ejus natura ei debeatur, ac respondeat.

33. *Ad secundam instantiam.* — Ad secundam vero replicam respondeo, in divinis instrumentis non esse necessariam illam actionem præviā distinctam ab actione principalis agentis, ut in dictis locis, et in Metaphysica late defendi, declaravi et probavi; ad tertium concedo, potuisse Deum uti quolibet elemento, vel corpore, ut instrumento ad torquendos damnatos, voluit tamen potius uti igne, et hoc nobis revelavit, et quamvis rationem non revelaverit, sufficeret pro ratione voluntas ejus. Quamvis non desint nobis congruentes rationes talis determinationis, quæ supra tactæ sunt: sicut etiam potuit gratiam per ignem, vel per lac, aut quid simile efficere, et tamen

in Baptismo noluit per res alias, sed per solam aquam gratiam conferre: sicut ergo ibi Baptismum in aqua sua voluntate instituit, ita etiam hic poenam per ignem infligere suo arbitrio definivit.

CAPUT XIV.

QUOMODO IGNIS INFERNI DÆMONES CRUCIET, VEL QUID IN ILLIS EFFICIAT.

1. Ex dictis in capite superiori manifestum relinquitur actionem ignis inferni in damnatum spiritum, esse mere transeuntem, egredientem utique ab igne, et in Angelo receptam, quia non est aliquid receptum in ipso igne, alias ageret in seipsum, non in Angelum: nec etiam est aliqua actio vitalis ipsius Angeli, quia ostensum est, actus vitales Angeli pertinentes ad hanc poenam supponere actionem ignis, ut objectum, circa quod versantur. Est ergo actio ignis mere transiens in Angelum: unde consequenter necessarium est, dari aliquem terminum talis actionis in ipso spiritu receptum, in quem talis actio transit; quia impossibile est, dari viam sine termino, vel fieri, sine aliqua re, quæ fiat, quod maxime in actione transeunte indubitatum est. Tota ergo difficultas præsentis quæstionis est in explicando, quidnam possit esse id, quod ignis per actionem suam in spiritum immittit, nam discurrendo per omnia prædicamenta nihil invenitur.

2. Quia si quid reale est, oportet ut sit accidens, advenit enim substantiæ completæ, et in illa fit: non est autem quantitas, ut est per se notum, et consequenter non pertinet ad illa posteriora prædicamenta, quæ quantitatem supponunt, ut sunt habitus, vel proprius situs corporeus; nec formaliter est actio, vel passio, quia supponitur esse earum terminus, nec etiam potest esse duratio, seu ad prædicamentum. Quando pertinere, quia duratio non est aliquis modus distinctus a re, cujus est duratio, nec per se fit per propriam actionem; et eadem ratione non potest esse pura relatio, quia ad relationem non est per se actio: præterquam quod pura relatio parum affligeret. Solum ergo supersunt Qualitas, vel Ubi; non videtur autem esse posse qualitas corporalis, quia hæc non potest inhærere spiritui, nec spiritalis, quia non affligeret, sed periceret spiritum; neque etiam solum Ubi sufficit ad talem dolorem inferendum: Quid ergo esse potest factum ab igne, et in Angelum immis-